عوامل اجتماعی مرتبط با نوع‌دوستی، در میان معلمان شهرهای یزد و نورآباد

حسین افراسیابی*، ابراهیم محمدی**

مقدمه: *نوع‌دوستی یا دیگرخواهی از نیروهای توسعهٔ اخلاقی و بقا و رفاه انسان است که در دهه‌های اخیر محل‌توجه روان‌شناسان اجتماعی و جامعه‌شناسان قرار گرفته است. این پژوهش با هدف بررسی نوع‌دوستی و عوامل اجتماعی مرتبط با آن، در میان معلمان شهرهای یزد و نورآباد انجام شد.*

روش: روش این پژوهش، پیمایش و ابزار گردآوری داده‌ها، پرسش‌نامه است. جامعهٔ آماری تحقیق شامل معلمان شهرهای یزد و نورآباد است که تعداد ۳۵۰ نفر از آنان به‌عنوان نمونه با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای انتخاب شد.

یافته‌ها: *میزان نوع‌دوستی معلمان در هر دو شهر محل‌مطالعه بهشکل معنی‌داری بیشتر از حد متوسط است. بررسی فرضیه‌ها نشان داد متغیرهای سن، سرمایهٔ اجتماعی، احساس امنیت اجتماعی، پایبندی دینی و محل خدمت، رابطهٔ معنی‌داری با نوع‌دوستی دارد. نتایج آزمون رگرسیون نیز نشان داد که متغیرهای سرمایهٔ اجتماعی، سن، محل خدمت و دینداری مهم‌ترین تبیین‌کننده‌های نوع‌دوستی است.*

بحث: *نوع‌دوستی به‌عنوان جهت‌گیری و کنشی در فضای جوامع معاصر با روابط و زمینهٔ اجتماعی در ارتباط است. باورها و تعاملات فرد ازطریق گشودن جهانی انسانی و اخلاقی پیش روی کنشگران اجتماعی، زمینهٔ توسعهٔ چنین جهت‌گیری‌هایی را تقویت می‌کند. عوامل فرهنگی و تعاملی افراد را برای درنظرگرفتن رفاه و نیازهای یکدیگر برمی‌انگیزد.*

کلیدواژه‌ها: احساس امنیت، دیگرخواهی، رفتارهای داوطلبانه، سرمایهٔ اجتماعی، معلمان، نوع‌دوستی.

تاریخ دریافت: ۹۲/۰۱/۱۷ تاریخ پذیرش: ۹۲/۱۲/۱۳

* دکتر جامعه‌شناس، دانشگاه یزد، ایران. <hafrasiabi@yazd.ac.ir> (نویسنده مسئول)

** دانشجوی کارشناسی‌ارشد جامعه‌شناسی، دانشگاه یزد، ایران.

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-28]

مقدمه

خودخواهی و دیگرخواهی دو نیروی قدرتمند در زندگی شخصی و اجتماعی انسان‌هاست. باوجوداین، بقا و رفاه انسان مدیون همکاری و تعامل با همنوعانش است و با تمام پیچیدگی ها و ظرافت‌هایش، بدون همراهی و همیاری با سایر همنوعان امکان بقا ندارد. به‌گفتهٔ ترنر، جامعه شناس معاصر، اگر انسان نمی‌توانست با همنوعانش کنار بیاید، خوراک حیوانات می‌شد (ترنر[1]، ۲۰۰۲). بنابراین، انسان برای زنده‌ماندن و مهم‌تر از آن، زندگی‌کردن، به زندگی با دیگران و حتی کمک به ارتقای زندگی دیگران نیاز دارد. کیفیت زندگی نیز تا حد زیادی به روابط و تعامل با دیگران بستگی دارد. چنان که این موضوعی پذیرفته‌شده است که سرمایهٔ اجتماعی غنی از رموز کیفیت زندگی و موفقیت در عصر ماست. باوجوداین، انسان موجودی چندوجهی است که در ارتباط با دیگران ترکیبی از جهت‌گیری‌ها و کنش‌های خودخواهانه و دیگرخواهانه را پی می‌گیرد.

نوع‌دوستی[2] یا دیگرخواهی، در فرهنگ لغت به‌معنای کمک به دیگری و رفتار حمایتی و کنش مشارکتی است. زیست‌شناسان، جامعه‌شناسان، اقتصاددانان و روان‌شناسان اجتماعی این مفهوم را بررسی کرده و تعاریف گوناگونی از آن ارائه داده‌اند. برخی نوع‌دوستی را رفتاری خودویرانگر[3] (ویلسون[4]) می‌دانند که به دیگری نفع می‌رساند. برخی محققان، رفتاری را دیگرخواهانه می‌دانند که به کنشگر کمتر از آنچه هزینه می‌کند، سود برساند. ازنظر اقتصاددانان، رفتاری نوع‌دوستانه است که درحالی‌که کنشگر می‌تواند کاری را به‌سود خود انجام دهد، کنشی را برمی‌گزیند که سود آن به دیگران برسد. روان‌شناسان اجتماعی در تعریف نوع‌دوستی، علاوه‌بر هزینه و سود، بر مقاصد کنش تأکید می‌کنند (سروش، ۱۳۹۱). کنت[5] دیگرخواهی را توجه غیرخودخواهانه به رفاه دیگران می‌دانست. نکته ای که از این تعریف استنباط می‌شود، آن است که دیگرخواهی نقطهٔ مقابل خودخواهی است؛ هرچند رابطهٔ دیگرخواهی با خودخواهی رابطه ای دووجهی نیست و این دو بر امتداد یک پیوستار قرار دارند (ذکایی، ۱۳۷۶). رفتار

1. Turner 2. altruism 3. self-destructive 4. Wilson 5. Comte

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-28]

دیگرخواهانه بیانگر ارزش‌گذاری اصول اخلاقی همچون عدالت و برابری و نیز خیر بیشتر به گروه بزرگ‌تر است.

بسیاری اندیشمندان معتقدند که انسان فقط با خودخواهی تحریک می‌شود و اساساً به‌دنبال برآورده‌ساختن نیازها و امیال خود است. آگوست کنت که برای نخستین بار در جامعه شناسی مفهوم نوع‌دوستی را به‌کار برد، معتقد بود در هر انسانی دو نیرو یا انگیزهٔ مجزا وجود دارد. یکی از آن ها معطوف به خود و در تعقیب منافع خود است که خودخواهی نام دارد و دیگری معطوف به دیگران و در تعقیب منفعت دیگران است که نوع دوستی نام دارد. ازنظر کنت، نوع‌دوستی شالودهٔ زندگی اجتماعی است (احمدی، ۱۳۸۷).

به‌نظر می‌رسد هرچه به سوی جهانی با امکانات رفاهی بیشتر گام می‌نهیم، فاصله از ارزش‌های انسانی و اخلاقی بیشتر می‌شود. این مسئله‌ای است که انسان امروز باید پاسخ‌گوی آن باشد؛ زیرا غفلت از پاسخ‌گویی منطقی به این مسئله، عواقب خطرناکی به‌دنبال دارد (مکتبی، ۱۳۷۵). نوع‌دوستی دارای اهمیت اخلاقی و فرهنگی درخور ملاحظه ای است. این موضوع در جامعهٔ فردگرای معاصر، اهمیت بیشتری دارد. نوع دوستی اساساً ارزش والای اجتماعی و تکلیفی اخلاقی است که تضعیف آن ممکن است به اختلال رابطه‌ای در جامعه منجر گردد (الول[1]، ۲۰۰۲). ازنظر سی رایت میلز، از مسائل اجتماعی مهم جوامع امروزی کاهش حس نوع دوستی است که به ویژه در جوامع شهری کاملاً ملموس است (آرونسون[2]، ۲۰۰۲).

با همهٔ اهمیتی که مسئلهٔ نوع‌دوستی و زمینه‌های تقویت یا تضعیف‌کنندهٔ آن دارد، برخی گروه‌ها و مشاغل دراین‌زمینه اهمیت دوچندانی دارند. به‌نظر می‌رسد کسانی‌که تربیت نسل آینده را برعهده دارند و متولی جامعه‌پذیر کردن آن هستند، بیش از هرکس می‌توانند دراین‌زمینه اثرگذار باشند. در میان گروه ها و مشاغل مختلف، معلمان از مهم‌ترین کنشگران فعال در اجتماعی کردن نسل آینده هستند. در جوامع معاصر، معلمان منبع انسانی مهم برای

1. Elwel 2. Aronson

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-28]

توسعهٔ اخلاقی دانش‌آموزان به‌شمار می‌روند که نقش برجسته‌ای در جامعه‌پذیری اخلاقی و انسانی دارند.

این پژوهش نوع‌دوستی را به‌عنوان یکی از ابعاد مهم توسعهٔ اخلاقی در میان معلمان، بررسی کرده است. در تحلیل نوع‌دوستی به زمینه‌ها و عوامل متفاوتی توجه شده است. برخی بر ویژگی‌های زیست‌شناختی و ژنتیک در رفتارهای دیگرخواهانه تأکید می‌کنندو مبنای رفتارهای نوع‌دوستانه را بقای نوع انسان می‌دانند. برخی نیز عوامل و ویژگی‌های روان‌شناختی را در این رفتارها دخیل می‌دانند. جامعه‌شناسان عمدتاً به متغیرهای اجتماعی و فرهنگی توجه کرده اند. مطالعهٔ حاضر با رویکردی جامعه‌شناختی، به‌دنبال بررسی این سؤال است که نوع‌دوستی در سطوح ذهنی و عینی تا چه میزان در میان معلمان رواج دارد و مهم‌ترین متغیرهای اجتماعی و فرهنگی مرتبط با آن کدام است. به‌نظر می‌رسد، از میان متغیرهای اجتماعی مختلف، سرمایهٔ اجتماعی و احساس امنیت و دین‌داری مهم‌ترین تبیین‌کننده‌های نوع‌دوستی هستند. این مطالعه تلاش کرده تا متغیرهای اجتماعی مرتبط با نوع‌دوستی را شناسایی و در طرحی پیمایشی بررسی کند.

تحقیقات پیشین

باوجود اهمیت فرهنگی و اجتماعی نوع دوستی، مرور مطالعات صورت‌گرفته (پیلاوین و چارنگ، ۱۹۹۰) حاکی‌از تحقیقات محدود دراین‌زمینه است. در ایران نیز تحقیقات محدودی درزمینهٔ نوع‌دوستی انجام شده است. سروش (۱۳۹۰) در پژوهش خود با موضوع احساس مسئولیت فردی و اجتماعی، نوع‌دوستی و اعتماد اجتماعی را در میان نوجوانان شهر شیراز بررسی کرده است. نتایج این تحقیق نشان می‌دهد بین اعتماد اجتماعی و نوع‌دوستی رابطهٔ معنی‌داری وجود دارد. احمدی (۱۳۸۷) نوع‌دوستی در روابط اجتماعی در شهر یاسوج را بررسی کرده است. نتایج این تحقیق نشان می‌دهد با افزایش مسئولیت‌پذیری اجتماعی، تمایل به نوع‌دوستی افزایش می‌یابد؛ ولی با افزایش تحلیل

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-28]

هزینه‌پاداش مادی، تمایل به نوع دوستی کمتر می‌شود. ذکایی (۱۳۸۵) در پژوهشی با عنوان «جوانان، سرمایهٔ اجتماعی و رفتارهای داوطلبانه»، از داوطلبان کمک به زلزله‌زدگان بم، با استفاده از تحقیقی ترکیبی دریافت که جنبه‌*های هنجاری سرمایهٔ اجتماعی* (اعتماد و بده‌بستان) با همهٔ گرایش های داوطلبانه رابطهٔ مستقیم دارد. بنابراین، تحقیقات داخلی نشان می‌دهد سرمایهٔ اجتماعی و ابعاد آن از متغیرهای بسیار مهم مرتبط با نوع‌دوستی است.

در خارج از ایران، تحقیقات متعددی دربارهٔ نوع‌دوستی انجام گرفته است. جانسون و همکاران (۱۹۸۹) در تحقیق خود نوع‌دوستی و ارتباط آن با سایر عوامل روان‌شناختی را سنجیدند. این محققان که دانشجویانی را از دانشگاه‌های استرالیا، مصر، کره، چین، آمریکا و یوگسلاوی سابق بررسی کردند، به این نتیجه رسیدند که نوع‌دوستی با برون‌گرایی و تعهد دینی هم‌بستگی مثبت دارد (مکتبی، ۱۳۷۵). کلارک[1] و همکاران (۱۹۸۷) در تحقیقی به این نتیجه رسیدند که هرچه فرد نیازمند، شباهت بیشتری با فرد کمک‌کننده داشته باشد، احتمال بیشتری در دریافت کمک وجود دارد (بارون[2]، ۱۳۸۸) استبلی[3] (۱۹۷۷) و آماتو[4] (۱۹۸۳) در تحقیقات خود به این نتیجه رسیدند که اشخاص بیگانه و نیازمند، در روستا بیشتر از شهر شانس دریافت کمک دارند (بدار[5]، ۱۳۸۴).

نکتهٔ جالب در برخی پژوهش‌ها این است که نوع‌دوستی پیامدهای مثبتی در زندگی افراد دارد؛ برای مثال، پژوهشی در سال ۲۰۰۳ در دانشگاه میشیگان در بین ۴۳ سالمند، نشان داد در دوره ای پنج‌ساله، مرگ‌ومیر افرادی که به دیگران کمک می‌کنند، کمتر است. حتی پس از آنکه پژوهشگران متغیرهایی همچون سن و وضعیت سلامتی را کنترل کردند، همچنان افراد آمادهٔ کمک عمر طولانی‌تری داشتند (کیل برگر، مارک وکرگ، ۱۳۹۰). پاتنام[6] (۲۰۰۱) در پژوهش خود دریافت که روند دیگرخواهی درطول سال های ۱۹۲۹تا۱۹۹۸ از الگویی بامعنا در ارتباط با میزان سرمایهٔ اجتماعی پیروی می‌کند. سرمایه و پیوندهای

1. Kelark
2. Robert Baron
3. Establi
4. Amato
5. Bedar
6. Putnam

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-28]

اجتماعی عاملی قوی در تبیین دیگرخواهی است. نتایج کار وی نشان می‌دهد که مردمی که خون می‌دهند، پول و اعانه و کمک‌های خیریه می‌دهند و زمانشان را صرف کارهای داوطلبانه می‌کنند، همان کسانی هستند که ارتباط اجتماعی بیشتری دارند.

مروری بر پژوهش های انجام‌شده حاکی‌از این است که در میان متغیرهای مختلف، سرمایهٔ اجتماعی و محل زندگی ازنظر شهر یا روستابودن و دین‌داری از عوامل اجتماعی بسیار مهم مرتبط با نوع‌دوستی است.

مبانی نظری

در تبیین نوع‌دوستی از سه رویکرد زیست‌شناختی و روان‌شناختی و جامعه‌شناختی استفاده شده است. از نظریات جامعه‌شناختی بسیار بانفوذ در تبیین نوع‌دوستی، نظریهٔ مبادله است. در این نظریه، مفهوم تبادل مدنظر است. انسان‌ها به این دلیل رفتارهای دیگرخواهانه انجام می‌دهند که از این کنش ها به سود دست می یابند. نظریهٔ دیگری که دراین‌زمینه راهگشاست، نظریهٔ سرمایهٔ اجتماعی است. مفهوم کلیدی این نظریه اعتماد و مشارکت و هنجارهای معاملهٔ متقابل است. تعامل بیشتر میان افراد، باعث کسب اطلاعات بیشتر افراد می‌شود و آن‌ها انگیزه های بیشتری برای اعتماد پیدا می‌کنند. به نظر می‌رسد نظریهٔ سرمایهٔ اجتماعی و متغیرهای مرتبط با آن در تبیین نوع‌دوستی قوت بسیاری دارد.

مفهوم سرمایهٔ اجتماعی که متفکرانی همچون پاتنام[1]، بوردیو[2]، کلمن[3] و فوکویاما[4] آن را مطرح کرده‌اند، به روابط اجتماعی مبتنی‌بر اعتماد و شبکه های تعامل و هنجارهای مشوق عمل جمعی اشاره می کند (تنهایی و حضرتی صومعه، ۱۳۸۶). به نظر کلمن، سرمایهٔ اجتماعی منبعی برای همکاری و روابط دوجانبه و توسعهٔ اجتماعی است. به‌اعتقاد کلمن، عواملی همچون کمک به دیگران، ایدئولوژی، اطلاعات و هنجارها با سرمایهٔ اجتماعی در ارتباط هستند (انجمن جامعه‌شناسی ایران، ۱۳۸۳). از دیدگاه کلمن، سرمایهٔ اجتماعی ضمن

1. Putnam 2. Bourdieu 3. Colman 4. Fokoyama

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-28]

تسهیل برخی کنش‌ها، برای برخی دیگر محدودیت ایجاد می‌کند. ازنظر وی، هنجارهای موجود در هر حوزه ممکن است نوآوری در آن حوزه را کاهش دهد (تاجبخش، ۱۳۸۴).

پاتنام نیز تعریفی از سرمایهٔ اجتماعی ارائه کرده است که ارتباط نزدیکی با کنش‌های نوع‌دوستانه و متقابل دارد. ازنظر پاتنام، سرمایهٔ اجتماعی شامل «شبکه‌ها و هنجارهای عمل متقابل» است. وی نیز مانند کلمن بر سودمندی و کارکرد مثبت سرمایهٔ اجتماعی تأکید می‌کند. ازنظر وی، سرمایهٔ اجتماعی شامل آن دسته از ویژگی‌های سازمان اجتماعی است که هماهنگی و همکاری را با هدف سود متقابل تسهیل می‌کند. این ویژگی‌ها عبارت است از شبکه‌ها و هنجارهای معاملهٔ متقابل و اعتماد اجتماعی (پاتنام، ۱۹۹۳). براساس دیدگاه پاتنام، ویژگی بازتولیدی سرمایهٔ اجتماعی به تعامل اجتماعی همراه با همکاری بسیار، اعتماد، معاملهٔ متقابل، مشارکت مدنی و رفاه اجتماعی منجر می‌شود. وی تأکید می‌کند که ضعف این ویژگی‌ها در برخی جوامع موجب تقویت عهدشکنی، بی‌اعتمادی، فریب، بهره‌کشی، انزوا، بی‌نظمی و رکود می‌شود (پاتنام، ۱۳۸۰).

فوکویاما نیز سرمایهٔ اجتماعی را مجموعه‌ای از هنجارها و ارزش‌های غیررسمی می‌داند که اعضای گروه در آن سهیم هستند. هنجارهایی که سرمایهٔ اجتماعی را تولید می‌کند، اساساً باید شامل ویژگی‌هایی مانند صداقت و ادای تعهد و ارتباطات دوجانبه باشد (فوکویاما، ۱۳۸۵). پیامدهای مثبت سرمایهٔ اجتماعی هنگامی شکل می‌گیرد که مؤلفه‌های آن هم‌زمان و به‌میزان کافی حضور داشته باشد (فوکویاما، ۱۳۸۵).

براساس تحقیقات پیشین، علاوه‌بر سرمایهٔ اجتماعی، متغیرهایی همچون احساس امنیت اجتماعی نیز در نوع‌دوستی نقش دارند. گیدنز (۱۳۷۸) از متفکرانی است که به نقش مثبت احساس امنیت در مطالعات خود اشاره کرده است. از این دیدگاه، رشد ارزش‌ها و نگرش‌های اخلاقی که نوع‌دوستی از نمونه‌های بسیار مهم آن‌هاست، در میان کسانی که احساس امنیت بیشتری دارند، بیشتر است. به‌نظر اینگلهارت[1] نیز در فضایی که احساس امنیت وجود دارد،

1. Inglehart

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-28]

مجموعه‌ای از ارزش‌های فرامادی رشد می‌کند (اینگلهارت، ۱۹۹۷). درواقع، نوع‌دوستی به‌عنوان جهت گیری ارزشی فرامادی با رفع نیازهای اولیه همچون امنیت و نیازهای معیشتی، رشد می‌کند. متغیر دیگری که در ارتباط با نوع‌دوستی اهمیت دارد، دین‌داری یا به‌عبارت دیگر، میزان پایبندی افراد به هنجارها و باورهای دینی است. به‌نظر متفکرانی همچون اوسلانر[1]، گرایش به رفتار اخلاقی عمدتاً به ارزش‌ها بستگی دارد و در حل دوراهی‌های اجتماعی، ارزش‌های افراد اهمیت محوری دارد (اوسلانر، ۱۹۹۹). افراد مسائل مربوط‌به کنش جمعی را ازطریق ارزش‌ها حل می‌کنند. ارزش‌ها مجموعه‌ای از عقایدند که عموماً در چارچوبی منسجم درونی باهم پیوند دارند و خطوط راهنمای روابط با دیگران هستند (اوسلانر، ۱۹۹۹).

در جامعهٔ ایران، دین از منابع بسیار مهم ارزشی کنشگران اجتماعی به‌ویژه در کنش‌های اخلاقی است. به‌نظر می‌رسد به‌ویژه در جامعهٔ ایران، بخش عمده‌ای از آنچه هنجارهای متقابل در تعاریف سرمایهٔ اجتماعی است و همچنین، ارزش‌ها و هنجارهای نوع‌دوستی و کنش های داوطلبانه ریشه در باورهای دینی دارد. کسانی‌که اعتقادات دینی قوی‌تری داشته و به هنجاهای دینی پایبندی بیشتری دارند، بیش از دیگران تمایل به کمک به دیگران و انجام کنش‌های اخلاقی دارند. این فرضیه را می‌توان در اغلب ادیان پیگیری کرد. به‌منظور کنترل متغیرهای بیشتر، متغیرهای محل خدمت، سن، جنسیت و تحصیلات نیز به‌عنوان متغیرهای زمینه‌ای درنظر گرفته شد. براین‌اساس، فرضیات تحقیق به‌شرح زیر طراحی شد:

۱. بین میزان تحصیلات و نوع‌دوستی رابطه وجود دارد؛
۲. بین سن و نوع‌دوستی رابطه وجود دارد؛
۳. بین جنسیت و نوع‌دوستی رابطه وجود دارد؛
۴. بین سرمایهٔ اجتماعی و نوع‌دوستی رابطه وجود دارد؛
۵. بین پایبندی دینی و نوع‌دوستی رابطه وجود دارد؛
۶. بین احساس امنیت اجتماعی و نوع‌دوستی رابطه وجود دارد؛

1. Uslaner

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-28]

۷. بین محل خدمت و نوع‌دوستی رابطه وجود دارد.

تعریف متغیرها: نوع‌دوستی: ترجمهٔ واژهٔ Altruism است که از ریشهٔ Alter به‌معنای غیر و دیگری گرفته شده است. بیانگر وجود نوعی رفتار نوع‌دوستانه است که در آن فردی با هزینهٔ خود به فرد دیگری سود می‌رساند (سروش، ۱۳۹۱). در مقیاس عملیاتی، برای سنجش این متغیر از شانزده گویه با شیوهٔ طیف لیکرت استفاده شد. هر گویه پاسخی پنج‌گزینه‌ای شامل «همیشه»، «بیشتر اوقات»، «گاهی»، «به‌ندرت» و «هرگز» داشت.

سرمایهٔ اجتماعی: سرمایهٔ اجتماعی روابط بین افراد، شبکه‌های اجتماعی، هنجارهای متقابل و اعتماد اجتماعی است که از این طریق حاصل می‌شود (صالحی امیری، ۱۳۸۷). برای سنجش این متغیر از ۲۴ گویه با شیوهٔ طیف لیکرت استفاده شد. هرگویه پاسخی پنج‌گزینه‌ای شامل «اصلاً»، «کم»، «تاحدودی»، «زیاد» و «خیلی زیاد» را شامل می‌شد.

احساس امنیت اجتماعی: ریشهٔ لاتین امنیت از واژهٔ secures است که در لغت به معنای نداشتن دلهره و دغدغه است. امنیت در لغت از ایمنی و به‌مفهوم آرامش دربرابر ترس و نگرانی است (میرعرب، ۱۳۷۹). برای سنجش این متغیر از چهار گویه با شیوهٔ طیف لیکرت استفاده شد. هر گویه پاسخی پنج‌گزینه‌ای شامل «اصلاً»، «کم»، «تاحدودی»، «زیاد» و «خیلی زیاد» داشت.

پایبندی دینی: دین را می‌توان مجموعه‌ای از اعتقادات و احساسات و اعمال فردی و جمعی تعریف کرد که با حقیقتی متعالی (خدا) مرتبط است. دین‌داری یا التزام دینی نیز مفهومی است که به پذیرش این اعتقادات و انجام اعمال خاص و به‌طورکلی، تبعیت از دستورهای دین و مجری آن‌هابودن اشاره می‌کند. این التزام در مجموعه‌ای از اعتقادات و احساسات و اعمال فردی و جمعی سامان می‌پذیرد که حول خداوند و رابطهٔ ایمانی با اوست (شایسته، ۱۳۸۶، به‌نقل از: موسوی و علمدار، ۱۳۸۸). برای سنجش این متغیر از هشت گویه با شیوهٔ طیف لیکرت استفاده شد. هر گویه پاسخی پنج‌گزینه‌ای شامل «همیشه»، «بیشتر اوقات»، «گاهی»، «به‌ندرت» و «هرگز» داشت.

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-28]

روش

این تحقیق در رویکرد کمی و با روش پیمایش انجام شد. پیمایش از راهبردهای بسیار رایج در رویکرد کمی تحقیق برای بررسی گروه‌ها و جوامع وسیع است. ازآنجاکه در این مطالعه چارچوب نظری از قبل تدوین شده و فرضیه‌ها طراحی شده بود و داده‌ها نیز از جامعه‌ای نسبتاً وسیع گردآوری می‌شد، از راهبرد پیمایش استفاده شد. مصاحبه و پرسش‌نامه دو تکنیک اصلی گردآوری داده‌ها در تحقیقات پیمایشی است. داده‌های این تحقیق به‌وسیلهٔ پرسش‌نامه گردآوری شد. اعتبار صوری پرسش‌نامه و شاخص‌های تحقیق ازطریق مشورت با استادان و متخصصان تأمین شده است. از تکنیک تحلیل عامل نیز برای تأمین اعتبار سازه‌ای استفاده شد. برای دستیابی به پایایی با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ، همسازی درونی گویه‌های هر مقیاس بررسی شد. در پرسش‌نامه از مقیاس‌هایی استفاده شد که ضریب آلفای بالاتر از ۰/۷ داشتند. جامعهٔ آماری شامل همهٔ معلمان شهرهای یزد و نورآباد (استان فارس) است که مجموعاً ۵۵۰۰ نفر را دربرمی‌گیرد. حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران در سطح اطمینان ۹۵ درصد و با پذیرش ۵ درصد خطا برابر با ۳۵۰ نفر تعیین شد. نمونه‌گیری با روش تصادفی طبقه‌ای صورت گرفت.

یافته‌ها

براساس داده‌های تحقیق، ۶۶/۳ درصد از پاسخ‌گویان مرد و ۳۳/۷ درصد زن هستند. ۴/۳ درصد مجرد و ۹۴/۶ درصد متأهل هستند. از بین پاسخ‌گویان کمترین سن ۲۲ سال و بیشترین ۵۸ سال است. بیشترین فراوانی برای گروه سنی ۴۰تا۴۵ سال است که ۴۳/۷ درصد پاسخ‌گویان در این گروه سنی قرار دارند. میانگین سنی پاسخ‌گویان نیز ۴۱ سال است. ازنظر میزان تحصیلات، یافته‌ها نشان داد که میزان تحصیلات ۶/۳ درصد دیپلم، ۷/۲۳ درصد فوق دیپلم، ۶۳/۱ درصد لیسانس و ۶/۹ درصد فوق لیسانس و بالاتر است. محل خدمت ۵۷/۱ درصد پاسخ‌گویان (۲۰۰ نفر) در شهر یزد و ۴۲/۹ درصد (۱۵۰ نفر) در مدارس شهر نورآباد است. بررسی میزان نوع‌دوستی نیز نشان داد که میزان نوع‌دوستی در

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-28]

بین معلمان زیاد است. ۲۵/۷ درصد معلمان نوع‌دوستی در حد متوسط، ۵۳/۴ درصد در حد زیاد و ۱۶/۹ درصد خیلی زیاد گزارش کرده‌اند. میانگین میزان نوع‌دوستی در بین آنان ۶۲/۰۹ است که باتوجه‌به میانگین اسمی مقیاس نوع دوستی، میزان بالایی را نشان می‌دهد. در ادامه، هفت فرضیهٔ تحقیق بررسی می‌شود.

فرضیهٔ ۱: بین سطح تحصیلات و نوع‌دوستی رابطه وجود دارد.

میانگین نوع‌دوستی معلمان به‌تفکیک میزان تحصیلات به‌کمک آزمون تحلیل پراکنش یک‌طرفه بررسی شد. همان‌طورکه در جدول ۱ مشاهده می‌شود، فرضیهٔ مربوط‌به دو متغیر میزان تحصیلات و میزان نوع‌دوستی تأیید نشده است. درواقع، نمی‌توان بین میزان تحصیلات معلمان و میزان نوع‌دوستی آن‌ها در نمونهٔ مطالعه‌شده رابطهٔ معنی‌داری یافت.

جدول ۱. نتایج آزمون تفاوت میانگین نوع‌دوستی برحسب میزان تحصیلات.

مدرک تحصیلی	فراوانی	میانگین	مقدار p	F	مقدار p
دیپلم	۲۲	۶۰/۵	۰/۴۲	۰/۸۱	۰/۴۸
فوق دیپلم	۸۳	۶۲/۵۳			
لیسانس	۲۲۱	۶۲/۲۸			
فوق لیسانس	۲۴	۶۲/۲۹			

فرضیهٔ ۲: بین جنسیت و نوع‌دوستی رابطه وجود دارد.

نتایج آزمون مقایسهٔ میانگین نوع‌دوستی معلمان به‌تفکیک جنسیت در جدول ۲ آمده است. میانگین نوع‌دوستی برای مردان ۶۲/۲۸ و زنان ۶۱/۷۲ است. باتوجه‌به نزدیکی میانگین‌ها و معنی‌دارنبودن آزمون F این فرضیه تأیید نشد. برهمین اساس، می‌توان گفت خلاف انتظاری که به‌ویژه در جامعه وجود دارد که زنان دیگرخواه‌تر از مردان هستند، یافتهٔ این تحقیق تفاوت معنی‌داری را بین زنان و مردان درزمینهٔ دیدگاه‌ها و رفتارهای دیگرخواهانه تأیید نمی‌کند.

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-28]

جدول ۲. نتایج آزمون تفاوت میانگین نوع‌دوستی برحسب جنسیت.

جنسیت	فراوانی	میانگین	T	مقدار P	درجه آزادی
مرد	۲۳۲	۶۲/۲۸	۰/۶۱۰	۰/۵۴۲	۳۴۸
زن	۱۱۸	۶۱/۷۲			

فرضیهٔ ۳: بین سن و نوع‌دوستی رابطه وجود دارد.

نتایج آزمون هم بستگی پیرسون بین دو متغیر سن و نوع دوستی در جدول ۳ آمده است. نتایج این آزمون نشان می‌دهد که فرضیهٔ مذکور تأیید شده است. میزان ضریب هم بستگی ۰/۱۶۷است وهم بستگی کم و مثبتی را بین دو متغیر نشان می‌دهد. این بدین‌معناست که معلمان با سنین بالاتر میزان بیشتر نوع‌دوستی را گزارش کرده‌اند.

فرضیهٔ ۴: بین سرمایه اجتماعی و نوع‌دوستی رابطه وجود دارد.

جدول ۳ نتایج آزمون هم‌بستگی بین این دو متغیر را نشان می‌دهد. باتوجه‌به مقدار P آزمون، می‌توان گفت فرضیهٔ تحقیق تأیید شده است. میزان ضریب هم بستگی ۰/۲۵۰ است که هم بستگی مثبتی بین دو متغیر را نشان می‌دهد. به عبارت دیگر، معلمانی که دارای سرمایهٔ اجتماعی بیشتری هستند، میزان بیشتری از نوع‌دوستی دارند.

فرضیهٔ ۵: بین پایبندی دینی و نوع‌دوستی رابطه وجود دارد.

جدول ۳ میزان هم‌بستگی بین دو متغیر پایبندی دینی و نوع‌دوستی را نشان می‌دهد. همان‌طورکه مشاهده می‌شود، مقدار P کمتر از پنج‌صدم است و فرضیه تأیید می‌شود. میزان هم‌بستگی ۰/۲۱۴ است که حاکی‌از رابطهٔ مستقیم بین دو متغیر است؛ به‌عبارت دیگر، معلمانی که پایبندی بیشتری به باورهای دینی دارند، به‌میزان بیشتری نیز نوع‌دوستی را گزارش کرده‌اند.

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-28]

فرضیهٔ ۶: بین احساس امنیت اجتماعی و نوع‌دوستی رابطه وجود دارد.

جدول ۳ ضریب هم‌بستگی پیرسون بین احساس امنیت اجتماعی و نوع‌دوستی را نشان می‌دهد. مقدار P آزمون حاکی‌از وجود رابطهٔ معنی‌دار بین این دو متغیر است؛ بنابراین، این فرضیه تأیید می‌شود. میزان ضریب هم‌بستگی نیز ۰/۱۱۳ است که هم‌بستگی مثبت بین دو متغیر را نشان می‌دهد. به عبارت دیگر، معلمانی که احساس امنیت بیشتری دارند، میزان نوع‌دوستی بیشتری را نیز گزارش کرده‌اند.

جدول ۳. نتایج آزمون هم‌بستگی پیرسون بین احساس امنیت اجتماعی و متغیرهای فاصله‌ای تحقیق.

متغیر	فراوانی	ضریب هم‌بستگی	مقدار p
احساس امنیت اجتماعی	۳۵۰	۰/۱۱۳	۰/۰۳۵
سرمایهٔ اجتماعی	۳۵۰	۰/۲۵۰	۰/۰۰۰
پایبندی دینی	۳۵۰	۰/۲۱۴	۰/۰۰۰
سن	۳۵۰	۰/۰۰۲	۰/۱۶۷

فرضیه ۷: بین محل خدمت و نوع‌دوستی رابطه وجود دارد.

جدول ۴ نتایج آزمون مقایسهٔ میانگین (تی مستقل) بین دو گروه معلمان شهرهای یزد و نورآباد را نشان می‌دهد. میانگین نوع دوستی معلمان یزد ۶۰/۴۹ است و برای معلمان نورآباد ۶۴/۲۴ است. این فرضیه نیز تأیید شده است؛ به‌این‌معنا که هرچند میزان نوع‌دوستی در هر دو شهر بیشتر از میانگین اسمی مقیاس قرار دارد، میزان نوع دوستی در بین معلمان نورآباد بیشتر از معلمان یزد است.

جدول ۴. نتایج آزمون تی مستقل بین محل خدمت و نوع‌دوستی.

محل خدمت	فراوانی	میانگین	t	مقدار p
یزد	۲۰۰	۶۰/۴۹	۳۴۷/۸۴	۰/۰۰۰
نورآباد	۱۵۰	۶۴/۲۴		

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-28]

به‌منظور بررسی ارتباط هم‌زمان متغیرهای مستقل با میزان نوع‌دوستی معلمان، از رگرسیون چندمتغیره با روش گام‌به‌گام استفاده شد. همان‌طورکه در جدول‌های ۵ و ۶ مشاهده می‌شود، متغیرهای سرمایهٔ اجتماعی، محل خدمت، سن و دین‌داری درمجموع، ۱۴/۷ درصد از تغییرات نوع‌دوستی را تبیین کردند. سایر متغیرهای مدل، رابطهٔ معنی‌داری با متغیر وابسته در معادله رگرسیون بر جای نگذاشته و از مدل خارج شدند. در این مدل، ضریب هم‌بستگی چندگانه ۰/۳۸ است. ضریب تبیین ۰/۱۴۷ است؛ یعنی ۱۴/۷ درصد از متغیر وابسته را متغیرهای سرمایهٔ اجتماعی، محل خدمت، دین‌داری و سن تبیین می‌کنند.

جدول ۵. خلاصهٔ مدل رگرسیون نوع‌دوستی.

S.E	Adjust R^2	R^2	R
۷/۴۷	۰/۱۳۷	۰/۱۴۷	۰/۳۸۳

جدول ۶. متغیرهای واردشده در معادلهٔ رگرسیون نوع‌دوستی.

نام متغیر	B	S.E	Beta	T	Sig
مقدار ثابت	۳۰/۵۶	۴/۵۳	–	۹/۸۰	۰/۰۰۰
سرمایهٔ اجتماعی	۰/۱۴	۰/۰۳	۰/۲۰	۳/۸۲	۰/۰۰۰
محل خدمت	۲/۹۹	۰/۸۲	۰/۱۸	۳/۶۴	۰/۰۰۰
سن	۰/۱۶	۰/۰۶	۰/۱۴	۲/۷۴	۰/۰۰۶
دین‌داری	۰/۳۰	۰/۱۱	۰/۱۴	۲/۷۰	۰/۰۰۷

بحث

دنیای معاصر بیش از هر زمانی به توجه و پذیرش دیگران نیازمند است؛ بنابراین، ضروری است هر فردی در کنار تلاش برای کیفیت زندگی خویشتن، به ارتقای کیفیت زندگی دیگران نیز بیندیشد. معلمان دراین‌زمینه از اثرگذارترین گروه‌های جامعه هستند. این پژوهش با هدف بررسی ابعاد ذهنی و عینی نوع‌دوستی به‌عنوان یکی از جهت‌گیری‌های

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-28]

اخلاقی و اجتماعی بسیار مهم در میان معلمان انجام شد. نتایج توصیفی تحقیق نشان داد که میزان نوع‌دوستی در میان معلمان مطالعه‌شده، بیشتر از حد متوسط است. در بررسی روابط بین متغیرها، مشخص شد که میزان تحصیلات معلمان با میزان نوع‌دوستی رابطهٔ معنی‌داری ندارد و متغیری مهم در رابطه با نوع‌دوستی نیست. ازسوی‌دیگر، مشخص شد معلمان در سنین متفاوت ارزش‌ها و هنجارهای متفاوتی دارند و با بالارفتن سن، میزان نوع‌دوستی نیز افزایش می‌یابد. به‌نظر می‌رسد با افزایش سن هم بر تجربه‌های فرد افزوده شده و هم فرد فاصلهٔ بیشتری از خود می‌گیرد و می‌تواند دیگران را نیز ببیند. در سنین کمتر و ابتدای بزرگ‌سالی، فرد بیشتر درگیر خود و نیازهای خویشتن است. با گذشت سال‌های بیشتر از عمر و برطرف‌شدن نیازهای اولیه، نوع‌دوستی نیز تقویت می‌شود. در میان متغیرهای زمینه‌ای، یافته‌ها نشان داد که بین جنسیت و نوع‌دوستی نیز رابطه‌ای وجود ندارد و زنان و مردان به‌حد برابر، کنش‌ها و باورهای نوع‌دوستانه دارند. این یافته باتوجه‌به نزدیکی نگرش‌ها و جایگاه مردان و زنان در دنیای معاصر دورازانتظار نیست. به‌ویژه اینکه هم زنان و هم مردان مطالعه‌شده در این پژوهش در نقش اجتماعی مشابهی، یعنی معلم هستند. شغل مشابه و منزلت سازمانی و اجتماعی نسبتاً برابر، تبیین‌کنندهٔ این تشابه است.

نتایج نشان داد که بین سرمایهٔ اجتماعی و نوع‌دوستی رابطهٔ مثبت وجود دارد. معلمانی که از سرمایهٔ اجتماعی بیشتری برخوردارند، میزان بیشتری از نوع‌دوستی را گزارش کرده‌اند. براین‌اساس، باید گفت معلمانی که روابط اجتماعی با کمیت و کیفیت بیشتری دارند، نوع‌دوستی بیشتری نیز دارند. همان‌طورکه نظریه‌پردازان سرمایهٔ اجتماعی همچون کلمن و پاتنام نیز تأکید کردند، سرمایهٔ اجتماعی رابطهٔ مثبت با رفتارهای اجتماعی مطلوب و کنش‌های دیگرخواهانه دارد. ازنظر پاتنام (۱۹۹۳) شبکه‌های مشارکت مدنی از اشکال ضروری سرمایهٔ اجتماعی هستند. هرچه این شبکه‌ها در جامعه‌ای متراکم‌تر باشند، احتمال بیشتری وجود دارد که شهروندان بتوانند برای منافع متقابل همکاری کنند. ازسوی دیگر، می‌توان گفت سرمایهٔ اجتماعی، هم زمینهٔ مهمی برای آموختن نگرش و رفتار نوع‌دوستانه

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-28]

است و هم خود زمینه‌ای مناسب برای ایفای کنش‌های نوع‌دوستانه فراهم می‌سازد. تراکم بالای مشارکت و تعاملات اجتماعی ممکن است فرد را از ضرورت و اهمیت نوع‌دوستی و کمک به دیگران آگاه کند. همچنین، افرادی که دارای سرمایهٔ اجتماعی قوی‌تری هستند، فرصت بیشتری برای کمک به دیگران دارند.

دین‌داری نیز همان‌طورکه در چارچوب نظری اشاره شد، از متغیرهای بسیار مهم تبیین‌کنندهٔ نوع‌دوستی است. نتایج نشان داد افرادی که پایبندی بیشتری به باورها و مناسک دینی گزارش کرده‌اند، بیشتر نوع‌دوست هستند. به‌باور برخی متفکران، افرادی که در مراسم دینی شرکت می‌کنند، ارزش بیشتری برای صداقت و کمک به دیگران قائل‌اند. ارزش‌های دینی و مشارکت در نهادهای دینی، موجب مشارکت بیشتر در سایر حوزه‌ها نیز می‌شود (اوسلانر و بادسکو، ۲۰۰۲). کمک به همنوع و مشارکت در فعالیت‌های خیرخواهانه از توصیه‌های اجتماعی بسیار مهم در دین اسلام است.

یافته‌ها حاکی‌از آن است که احساس امنیت با میزان نوع‌دوستی رابطهٔ مثبت دارد. هرچه فرد احساس امنیت بیشتری داشته باشد، میزان نوع‌دوستی وی نیز بیشتر است. احساس امنیت در فرد بستری را فراهم می‌کند که بتواند با خاطر آسوده به‌دنبال نوع‌دوستی در ارتباط با دیگران باشد. افرادی که سطح بالایی از احساس امنیت و رفع نیازهای دیگر مادی را تجربه می‌کنند، عمدتاً ازطریق چنین رفتارهایی به زندگی خود معنا می‌بخشند. براساس نظریهٔ متفکرانی همچون گیدنز (۱۳۷۸) و اینگلهارت (۱۹۹۷) می‌توان گفت نوع‌دوستی ازجمله ارزش‌های فرامادی است که گرایش افراد به‌سوی آن مستلزم برآورده‌شدن سطحی از نیازهای مادی همچون نیاز به امنیت است. افرادی که از امنیت وجودی خود در جامعه اطمینان داشته باشند و احساس امنیت کنند، راحت‌تر به دیگران کمک می‌کنند.

همچنین نتایج نشان داد که میزان نوع‌دوستی در بین دو شهر یزد و نورآباد متفاوت است. هرچند میانگین نوع‌دوستی در معلمان هر دو شهر بالاتر از حد متوسط است، معلمان نورآباد میزان نوع‌دوستی بیشتری نسبت‌به معلمان یزد گزارش کرده‌اند. در عمدهٔ تحقیقات،

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-28]

نوع دوستی در روستاها و شهرهای کوچک بیش از مناطق شهری گزارش شده است. شهرها هرچه بزرگ‌تر می‌شوند، عرصهٔ جولان فردگرایی گسترده‌تر می‌شود و کنش‌های دیگرخواهانه تضعیف می‌گردد. این نکته از زمان جامعه شناسان کلاسیک همچون زیمل مطرح بوده است. ویژگی‌های موجود در زندگی شهر بزرگ با جمعیت زیاد و روابط غیررسمی، رفتارهای دیگرخواهانه را محدود می‌کند. در روستاها و شهرهای کوچک‌تر که عمدهٔ ساکنان آن‌ها منشأ روستایی دارند، به دلایل متعددی نوع‌دوستی قوی‌تر است؛ در این مناطق، شناخت متقابل و روابط خویشاوندی زمینهٔ بسیار مؤثری برای انجام کنش‌های دیگرخواهانه فراهم می‌کند.

نتایج تحلیل چندمتغیره نشان می‌دهد که نزدیک به ۱۵ درصد از تغییرات نوع‌دوستی را متغیرهای سرمایهٔ اجتماعی، محل خدمت، سن و پایبندی دینی تبیین می‌کند. به‌نظر می‌رسد بخش درخور توجهی از تغییرات متغیر نوع‌دوستی را متغیرهایی تبیین می‌کنند که در این تحقیق درنظر گرفته نشده است. بنابراین، امید است در مطالعات بعدی سهم سایر متغیرهای اجتماعی همچون روابط خویشاوندی و همچنین متغیرهای روان‌شناختی و زیست‌شناختی نیز مدنظر قرار گیرد.

این مطالعه نشان داد سرمایهٔ اجتماعی رابطهٔ مثبتی با میزان نوع‌دوستی به‌عنوان کنشی اخلاقی دارد. به‌نظر می‌رسد تقویت سرمایهٔ اجتماعی معلمان و توجه بیشتر به آن ممکن است در جریان آموزش‌ها و فرایندهای آموزشی اثربخش باشد. با تقویت تعاملات و مشارکت‌ها و اعتماد بین معلمان می‌توان بستر مناسبی برای تقویت کنش‌های دیگرخواهانه فراهم کرد. همچنین، متغیر دیگری که رابطه‌ای معنی‌دار نشان داد، دین‌داری بود. تعهدات دینی معلمان پیامدهای مثبت متعددی را در زندگی فردی و شغلی و اجتماعی آنان به‌دنبال دارد. مطالعه نشان داد میزان پایبندی معلمان مطالعه‌شده در سطح بالایی قرار دارد؛ باوجوداین تقویت ارزش‌ها و باورهای دینی در معلمان می‌تواند بر رفتارهای مطلوب اجتماعی آن‌ها بیفزاید. توجه به این متغیرها در شهرهای بزرگ‌تر ضرورت بیشتری دارد.

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-28]

منابع و مآخذ References

- احمدی، س. (۱۳۸۸)، بررسی نوع‌دوستی در روابط روزمرهٔ اجتماعی و عوامل مرتبط با آن، **مجلهٔ جامعه‌شناسی**، دورهٔ دهم، ش۲: ۸۷تا۱۰۸.
- آزاد ارمکی، ت. (۱۳۸۳)، تغییرات فرهنگی در استان مازندران برمبنای چارچوب نظریهٔ اینگلهارت، **معاونت پژوهشی دانشکدهٔ علوم اجتماعی دانشگاه تهران**.
- الوانی، م. (۱۳۸۷)، **نقش مدیریت در ایجاد و توسعهٔ سرمایه اجتماعی**، تدبیر، ش۱۰۰: ۲۹تا۳۲.
- **انجمن جامعه‌شناسی ایران**. (۱۳۸۳)، مسائل اجتماعی ایران، تهران: آگه.
- بدار، ل. و دیگران. (۱۳۸۴)، **روان‌شناسی اجتماعی** (ترجمهٔ حمزه گنجی)، تهران: ساوالان.
- کیل برگر، گ. و کیل برگر، م. (۱۳۹۰)، **من تا ما؛ یافتن مفهوم در دنیای مادی** (ترجمهٔ منیژه شیخ‌جوادی)، تهران: سیته.
- بیرهوف، ه. (۱۳۸۳)، **رفتارهای مطلوب اجتماعی** (ترجمهٔ رضوان صدقی‌نژاد)، تهران: گل‌آذین.
- تاجبخش، ک. (۱۳۸۵)، **سرمایهٔ اجتماعی، اعتماد، دموکراسی** (ترجمهٔ حسن پویان و افشین خاکباز)، تهران: شیرازه.
- تنهایی، ح. و حضرتیصومعه، ز. (۱۳۸۶)، بررسی نظری پژوهشهای سرمایهٔ اجتماعی در جامعهٔ ایران، **فصلنامهٔ علوم رفتاری**، ش۱: ۲۹تا۵۲.
- ذکایی، م.س. (۱۳۷۶)، **دیگرخواهی و جامعه‌شناسی**، بررسی و نقد نظریات موجود، فرهنگ، ش۲۲و۲۳: ۲۷۵تا۲۹۶.
- ذکایی، م.س. (۱۳۸۵)، جوانان، سرمایهٔ اجتماعی و رفتارهای داوطلبانه، **فصلنامهٔ علمی‌پژوهشی رفاه اجتماعی**، س۶، ش۲۳: ۱۱۳تا۱۴۶.
- ریتزر، ج. (۱۳۸۱)، **نظریه‌های جامعهشناسی در دوران معاصر** (ترجمهٔ محسن ثلاثی)، تهران: علمی.
- سروش، م. (۱۳۹۱)، احساس مسئولیت فردی و اجتماعی، دیگرخواهی و اعتماد اجتماعی، **مجلهٔ جامعه‌شناسی کاربردی**، ش۲: ۱۹۳تا۲۱۱.

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-28]

منابع و مآخذ

References

- صالحیامیری، ر. (۱۳۸۷)، درآمدی بر مفهوم سرمایهٔ اجتماعی، **پژوهش‌نامهٔ مدیریت و سرمایهٔ اجتماعی**، ش۲۹: ۲۴۲تا۲۴۷.
- فوکویاما، ف. (۱۳۸۵)، پایان نظم، **سرمایهٔ اجتماعی و حفظ آن** (ترجمهٔ غلام‌عباس توسلی)، تهران: حکایت قلم نوین.
- گیدنز، آ. (۱۳۷۸)، **تجدد و تشخص: جامعه و هویت شخصی در عصر جدید** (ترجمهٔ ناصر موفقیان)، تهران: نی.
- مکتبی، غ. (۱۳۷۵)، **بررسی تحول اخلاقی و نوع‌دوستی در دانشجویان تیزهوش و مستعد دانشگاه‌های تهران**، پایان‌نامهٔ کارشناسی ارشد روان‌شناسی، دانشگاه تربیت مدرس.
- موسوی، م. و علمدار، ف. (۱۳۸۸)، **بررسی رابطهٔ نوگرایی و دین‌داری (مطالعه در بین دختران جوان منتخب از مناطق۱و۶و۱۹ شهر تهران)**، زن و مطالعات خانواده، س۱، ش۴: ۱۵۹تا۱۸۸.
- میرعرب، م. (۱۳۷۹)، نیم‌نگاهی به مفهوم امنیت، **مجلهٔ علوم سیاسی**، س۳، ش۹: ۱۳۳تا۱۴۲.

- Aronson,E., Timothy,Dw and Robin, M. A.(2002). ***Social Psychology***, Newjersey prentice Hall.
- Chamlin, M.(1997). "Social altruism and Crime", Criminology, Vol. 35, pp. 203-220.
- Croson, R. T.(2007). "Theories of commitment, altruism and reciprocity evidence from linear public goods games", ***Economic Inquiry***, Vol. 45, pp. 199-216.
- Elwll,F(2002). The sociology of C. wright Mills, ***Qualitative sociology***, 25(3),pp. 337-430.
- Fowler, J.H.(2007). "Beyond the self: social identity, altruism and political participation", ***The Journal of Politics***, Vol. 69, pp. 813-827.
- Grant, C.(1997). "***Altruism: a social science chameleon***", Zygon, Vol. 32, pp. 321.
- Inglehart, R.(1997). ***Modernization and Postmodernization: Cultural, Economic and Political Change in 43 Countries***. Princeton: Princeton University Press.
- Krotov, P.(2012). "Pitirim Sorokin studies in the context of the new section on altruism, morality and social solidarity in the american sociological association", ***American Sociology***, Vol. 43, pp. 366- 373.

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-28]

References

منابع و مآخذ

- Leventhal, D.(2009). "Alturism and volunteerism: the perceptions of altruism in four disciplines and their impact on the study of volunteerism", ***Journal for the Theory of Social Behaviour***, Vol. 39, pp. 3.
- Piliavin, J. A. and Charng, H. W.(1990). "Alturism: a review of recent theory and research", Annual Review Sociology, Vol. 16, pp. 27-65.
- Putnam,R(1993). The prosperous community social.capital and public life, ***American prospect***, pp. 13-36.
- Uslaner, E. M. (1999). "Trust but Verify: Social Capital and Moral Behavior". ***Social Science Information***, Vol. 38, No. 1, pp. 29-55.

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-28]